

2024 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΡΧΑΙΑ

Α' Γενικού Λυκείου

Μ. Τρίτη 30 Απριλίου 2024 | Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

- A.** Και όταν ο (Λύσανδρος) ρύθμισε την κατάσταση στη Λάμψακο, έπλεε εναντίον του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας. Και αυτοί (οι κάτοικοι των πόλεων) τον υποδέχονταν, αφού άφησαν ελεύθερους, ύστερα από επίσημη συμφωνία, τους φρουρούς των Αθηναίων. Εκείνοι, όμως, που παρέδωσαν με προδοσία το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη εκείνη τη χρονική περίοδο κατέφυγαν στον Πόντο, ενώ αργότερα στην Αθήνα, και έγιναν Αθηναίοι πολίτες. Και ο Λύσανδρος έστελνε στην Αθήνα και τους φρουρούς των Αθηναίων και, αν κάπου έβλεπε κάποιον άλλο Αθηναίο, παρέχοντας ασφάλεια σ' εκείνους που έπλεαν μόνο προς τα εκεί, σε άλλο μέρος, όμως, όχι, γιατί ήξερε πως όσο πιο πολλοί συγκεντρωθούν στην πόλη της Αθήνας και στον Πειραιά (τόσο) γρηγορότερα θα υπάρξει έλλειψη των αναγκών. Και, αφού άφησε ως αρμοστή του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας τον Σθενέλαο τον Λάκωνα, ο ίδιος, αφού έπλευσε πίσω στη Λάμψακο, επισκεύαζε τα πλοία του.

ΘΕΜΑ Β

B1.

Μετά την καταστροφή των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς τόσο στο Βυζάντιο όσο και στη Χαλκηδόνα την εξουσία είχαν καταλάβει οι ολιγαρχικοί. Συγκεκριμένα, κυρίαρχος της πολιτικής κατάστασης είναι ο Λύσανδρος. Στόχος του είναι η κατάληψη της Αθήνας. Δε βιάζεται όμως (*ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα*). Οι κινήσεις του καταγράφονται στον παρατατικό· επειδή όμως δεν είναι απλώς στρατιωτικές αλλά έχουν και πολιτική σκοπιμότητα,

εντάσσονται σ' ένα πλαίσιο άλλων ενεργειών και κινήσεων· αυτό το πλαίσιο συνθέτουν οι δευτερεύοντες όροι, και κυρίως οι επιρρηματικές μετοχές (**άφέντες, προδόντες**).

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας παρέδωσαν τις πόλεις τους στον Λύσανδρο, αφού πρώτα εξασφάλισαν την ασφαλή αποχώρηση για τους άνδρες της αθηναϊκής φρουράς με σπονδές αφιερωμένες στους θεούς (**τούς τῶν Ἀθηναίων φρουρούς ὑποσπόνδους άφέντες**). Ο όρος *υπόσπονδος* αναφέρεται γενικότερα σε ηττημένους που παραδόθηκαν στους νικητές ή σε νεκρούς πολέμου που οι δικοί τους παραδέχθηκαν την ήττα τους και ζήτησαν από τους νικητές άδεια να παραλάβουν τα σώματα για ταφή.

Οι κάτοικοι του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας δεν φέρονται εκδικητικά στους ανίσχυρους πλέον Αθηναίους φρουρούς, αντιθέτως με σεβασμό στον ηττημένο τούς απομακρύνουν από την περιοχή «*υπό την προστασία των θεών*». Παρά τη διαφορά του πολιτεύματος ανάμεσα στη Σπάρτη και στην Αθήνα και παρά τη βιαιότητα των συγκρούσεων εξακολουθούν να υπάρχουν θεσμοί σεβαστοί από τους δύο αντιπάλους. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι η πράξη τους στηρίζεται σε αξίες βαθιά ριζωμένες στη θρησκευτική συνείδηση των Ελλήνων καθώς και ότι, παρά την αγριότητα και την απανθρωπιά του πολέμου, η τήρηση κάποιων πανελλήνια καθιερωμένων θεσμών και αξιών (όπως η ασφαλής αποχώρηση της αθηναϊκής φρουράς έπειτα από ένσπονδη ανακωχή) είναι σεβαστή από τους αντιπάλους οι οποίες αποτελούν, ακόμη και σε περίοδο πολέμου, συνεκτικό δεσμό της κοινωνίας της εποχής, πέρα και πάνω από οποιεσδήποτε διαφορές μεταξύ των πόλεων-κρατών. Σπονδές, ακόμα, τελούνταν σε κάθε επίσημη συμφωνία προς τιμήν των θεών, οι οποίοι καλούνταν ως μάρτυρες. Η συνήθεια αυτή προσέδιδε ιερότητα στην πράξη, ο παραβάτης της οποίας αντιμετώπιζε την κοινωνική κατακραυγή και το μένος των μαρτύρων θεών.

B2.

Ανάμεσα στα πλοία που κατάφεραν να αποφύγουν τη σύλληψη στους Αιγός ποταμούς ήταν και το ιερό πλοίο των Αθηναίων, η Πάραλος, η οποία μετέφερε στην Αθήνα την τραγική είδηση της καταστροφής (**Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου άφικομένης**). Οι ναύτες της Παράλου, αν και δεν είχαν δει ολόκληρη την καταστροφή, δεν δυσκολεύτηκαν να συμπεράνουν τι έγινε. Αν και το δυσοίωνα μήνυμα έφτασε νύχτα στον Πειραιά (**νυκτός**), αυτό διαδόθηκε

αστραπιαία στο λιμάνι και από κει, μέσω των φρουρών των μακρών τειχών, έφθασε στο άστυ (*καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ παραγγέλλων*), με τη μορφή μεταφορὰς θρήνου μέσω ανθρώπινης αλυσίδας.

Ανείπωτη θλίψη, οδύνη και γοερός θρήνος κυριάρχησε ἀπ' ἄκρου σε ἄκρο σε ὅλη την πόλη και οι Αθηναῖοι παρέμειναν ἄπνοι ἐκείνη τη νύχτα (χαρακτηριστική είναι ἐδῶ η λέξη *οἰμωγὴ*, η οποία αποδίδει την απελπιστική θέση, στην οποία είχαν βρεθεί, ξαφνικά, οι Αθηναῖοι) · η θλίψη τους ἦταν διπλή: ἀπὸ τη μία, ἐκλαιγαν και θρηνοῦσαν για τις χιλιάδες των συμπολιτῶν τους, οι οποίοι χάθηκαν στους Αιγὸς ποταμούς (*ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότες πενθοῦντες*), και, ἀπὸ την ἄλλη, για τους ἴδιους τους εαυτοὺς τους, για την τύχη που τους περίμενε, εφόσον, μετὰ την ἀπώλεια του στόλου τους, είχαν μείνει πλέον ἀπροστάτευτοι στο ἔλεος των ἀσπονδων ἐχθρῶν τους (*ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτοὺς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν*).

Επειδὴ στο παρελθὸν οι Αθηναῖοι εἶχαν δείξει ἀπάνθρωπη συμπεριφορὰ πρὸς τους κατοίκους ἄλλων πόλεων και, κυρίως, στους κατοίκους της Μήλου (τους πολιορκήσαν και τους κυρίευσαν, θανατώνοντας ὅλους τους ἄντρες που συνέλαβαν (ἀπὸ την ἐφηβική ηλικία και πάνω), ἐνῶ τα παιδιά και τις γυναῖκες τα πούλησαν ὡς δούλους στα σκλαβοπάζαρα), της Ιστιαίας (συνέλαβαν τους κατοίκους της, τους ἐδίωξαν ἀπὸ τη γη τους και εγκατέστησαν ἐκεῖ δικούς τους κληρούχους), της Σκίωνης (σκότωσαν τους ἄνδρες, ἐξανδραπόδισαν τα γυναικόπαιδα και παραχώρησαν τη γη της στους συμμάχους τους, τους Πλαταιεῖς, για να την ἐκμεταλλεύονται), της Τορώνης (οι Αθηναῖοι πούλησαν για σκλάβες τις γυναῖκες και τα παιδιά των Τορωναίων, ἐνῶ τους ἄντρες τους τοὺς ἐστείλαν στην Αθήνα σε καταναγκαστικά ἔργα) και της Αἰγίνας (οι Αθηναῖοι ἐδίωξαν τους Αἰγινήτες ἀπὸ το νησί τους, οι Σπαρτιάτες τοὺς προσέφεραν καταλύματα στη Θυρέα, στην περιοχή της Κυνουρίας που βρίσκεται μετὰ Σπάρτης και Ἀργους, ὥσπου οι Αθηναῖοι, το 424 π. Χ., τους συνέλαβαν και τους σκότωσαν), ἦταν δικαιολογημένος ο φόβος τους για ἀντίποινα. Γι' αὐτὸ και ο θρήνος ἦταν μεγάλος. Οι ἄλλοτε παντοδύναμοι Αθηναῖοι, με την ἀλαζονική και βίαιη συμπεριφορὰ τους ἀπέναντι στις μικρές και ἀνίσχυρες πόλεις, δεν περίμεναν ἀσφαλῶς τη μεταστροφή των πραγμάτων, ὥστε να βρεθοῦν σε τόσο δύσκολη θέση.

Εκείνο που κράτησε την Αθήνα τόσα χρόνια ἰσχυρὴ και ἐνδοξη ἦταν οι ἀστεῖρευτες ψυχικές και πνευματικές δυνάμεις των πολιτῶν της. Ἔτσι, τώρα,

στην πιο κρίσιμη στιγμή της ιστορίας τους, οι Αθηναίοι διέθεταν ακόμη ψυχική δύναμη, για να συνέλθουν και να συνεχίσουν τον αγώνα. Παρόλο, λοιπόν, το θανάσιμο πλήγμα που δέχθηκαν στους Αιγός ποταμούς, την επόμενη μέρα συγκάλεσαν εκκλησία του δήμου και πήραν ζωτικές αποφάσεις: να φράξουν με χώμα τα δύο από τα τρία λιμάνια, να επισκευάσουν τα τείχη, να εγκαταστήσουν σε αυτά φρουρούς και, γενικά, να προετοιμαστούν για την αντιμετώπιση της αναμενόμενης πολιορκίας και από τη θάλασσα.

B3.

Ο Λύσανδρος, ύστερα από τον θρίαμβό του στους Αιγός ποταμούς και την κατάστροφή του άλλοτε κραταιού αθηναϊκού στόλου, ελέγχει πλήρως την πολιτική και στρατιωτική κατάσταση. Τώρα, μόνη κυρίαρχη στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας είναι η Πελοποννησιακή συμμαχία και, κατά κύριο λόγο, η Σπάρτη, η οποία σήκωσε το βάρος εκείνου του μακρόχρονου και αιματηρού πολέμου.

Ο Λύσανδρος, με τον αέρα του νικητή, επιχείρησε με τον τεράστιο στόλο του (200 πλοία) μια θυελλώδη πορεία προς τον Βόσπορο και, στη συνέχεια, προς το Αιγαίο (*Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα.*). Ἐτσι, ἀνάγκαζε τις συμμαχικές πόλεις της Αθήνας να προσχωρούν η μία μετά την άλλη στην Πελοποννησιακή συμμαχία. Ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, δὲν ἀπέμενε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ πολιορκία καὶ, τελικά, ἡ ἐκπόρθησις τῆς Αῆνης. Δὲν παρασύρεται, ὁμως, ἀπὸ τὴ μεγαλειώδη ἐπιτυχία τοῦ ἢ τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ. Ὁ ἀντίπαλός τοῦ δὲν ἔχει ἀκόμη ἐξουδετερωθεῖ ἐντελῶς. Αὐτό θὰ γίνῃ μόνο ἀν καταληφθεῖ ἡ Αῆνα. Ὅμως, δὲ βιάζεται.

Με μελετημένες, προσεκτικές και έξυπνες κινήσεις προσπαθεί, ἀπὸ τὴ μία, νὰ σταθεροποιήσει τὴν πλεονεκτική θέση σὲν ὅποια βρίσκεται καὶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, νὰ ἀποδυναμώσει ἐντελῶς τοὺς Αῆναιούς, ὥστε ὁ στόχος νὰ ἐπιτευχθεῖ χωρὶς ἰδιαιτέρα προβλήματα. Ὁ Λύσανδρος γινώριζε ὅτι μετὰ τὴν κατὰστροφή τοῦ αθηναϊκοῦ στόλου σὲν Αῖγός ποταμούς καὶ, ἀποκόπτοντας τοὺς δρόμους ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Αῆνης ἀπὸ τὴ θάλασσα, σὲ συνδυασμό με τὴν πολιορκία τῆς πόλης ἀπὸ τὴν ξηρὰ ἀπὸ τὸν αθηναϊκὸ στρατό, θὰ ἐξανάγκαζε τὴν Αῆνα νὰ παραδοθεῖ πολὺ γρήγορα ἐξαιτίας ἐλλείψεως τροφίμων. Ἐπιπλέον, ἡ συγκέντρωση σὲν Αῆνα μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων θὰ οδηγούσε σὲν ταχύτερη ἐξάντλησις τῶν ἀποθεμάτων τῆς πόλης καὶ σὲν ἐμφάνισις λιμοῦ.

Απὸ τὶς ἐνέργειές τοῦ ξεχωρίζει ἐκεῖνη τῆς ἀποστολῆς ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερων ἀνθρώπων σὲν Αῆνα (*Λύσανδρος δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν*

Ἀθηναίων καὶ εἴ τινά που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον, ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας). κι αυτό, διότι γνώριζε καλά ότι η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού σύντομα θα προκαλούσε σημαντικά προβλήματα στους Αθηναίους, όπως η σιτοδεία (έλλειψη των αναγκαίων βασικών τροφίμων) (ὅτι ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θάττον τῶν ἐπιτηδεῶν ἔνδειαν ἔσσεσθαι). Είναι και αυτό ένα μέτρο, που μαρτυρεί τη μεθοδικότητα και τις προγραμματισμένες του κινήσεις για την άσκηση ασφυκτικής πίεσης επί του αντιπάλου. Έτσι, θα αναγκάζονταν όχι μόνο να παραδοθούν γρήγορα στους νικητές Λακεδαιμόνιους, αλλά και να δεχθούν τους όρους τους, όπως και τελικά έγινε.

Στο τέλος, επιστρέφει στη Λάμψακο και αρχίζει να επισκευάζει τα πλοία του, αφού θα προβεί σε ναυτικό αποκλεισμό της Αθήνας, ο οποίος και θα αποτελέσει την τελευταία πράξη του δράματος (**Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλαον ἄρμωσθην Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν**).

Ο Ξενοφώντας σκιαγραφεί με επιδέξιο τρόπο την προσωπικότητα του Λύσανδρου μέσω των ενεργειών του πριν και μετά τη ναυμαχία στους Αιγὸς Ποταμούς. Πιο συγκεκριμένα, πριν από τη ναυμαχία ο Λύσανδρος εμφανίζεται οργανωτικός και μεθοδικός, καθώς καταστρώνει προσεκτικά ένα σχέδιο αιφνιδιασμού των Αθηναίων, χωρίς να υποτιμά τις ικανότητες των αντιπάλων και να υπερεκτιμά τις δικές του δυνάμεις (Με την ανατολή του ήλιου ... οι Αθηναῖοι ἐβγαζαν τὸν στόλον τους στο πέλαγο.). Μελετά τις θέσεις και τις συνήθειες των Αθηναίων, συλλέγει πληροφορίες και προσπαθεί να εντοπίσει τις αδυναμίες τους. Υπομονετικός και ψύχραιμος, διατηρώντας τα πληρώματά του πάντοτε σε ετοιμότητα (Τ' ἄλλο πρωί με τα χαράματα ο Λύσανδρος ἔδωκε παράγγελμα στα πληρώματα να φάνε και να επιβιβαστούν.), αφήνει τους Αθηναίους να πιστεύουν ότι δεν πρόκειται να τους επιτεθεί, με αποτέλεσμα εκείνοι, όπως γνωρίζουμε, να επαναπαυτούν και να αδρανήσουν (αφού ἔκαναν ὅμως ὅλες τις προετοιμασίες για ναυμαχία και σήκωσαν τις λινάτσες στα πλευρά των πλοίων, πρόσταξε να μην κουνηθεί κανένα από τη θέση του μήτε ν' ανοιχτεί.). Απώτερος σκοπός του, βέβαια, είναι να αποκτήσει το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού, αφού γνωρίζει πολύ καλά τη ναυτική ικανότητα του αθηναϊκού στόλου στην ανοιχτή θάλασσα.

Οι καλά οργανωμένες κινήσεις του και η μεθοδικότητά του συνεχίζονται και αμέσως μετά τη νίκη του στη ναυμαχία. Ειδικότερα, επιδιώκει με σύνεση όχι μόνο να διασφαλίσει την κυριαρχία της Σπάρτης στην κατακτημένη πλέον

περιοχή της Λαμψάκου, αλλά και να τη διευρύνει στις πόλεις του Βυζαντίου και της Καλχηδόνας, που έχουν στρατηγική σημασία (*ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα*). Τοποθετεί Σπαρτιάτη αρμοστή και έτσι ελέγχει τους θαλάσσιους δρόμους ανεφοδιασμού της Αθήνας (*Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνας Σθενέλαον ἀρμοστήν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκεύαζεν*). Παρουσιάζεται διορατικός, καθώς προβλέπει την έλλειψη τροφίμων που θα εμφανιστεί στην πολιορκημένη Αθήνα, αλλά και πολύ προσεκτικός στην υλοποίηση του σχεδίου του για την τελική παράδοση της πόλης των Αθηνών (*ὅτι ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, θᾶττον τῶν ἐπιτηδείων ἐνδεῖαν ἔσσεσθαι*). Τέλος, με τη μετάβασή του στη Λάμψακο και την επισκευή των πλοίων οργανώνει με ασφάλεια και την αποχώρησή του από την περιοχή.

B4. α) 1 - η, 2 - α, 3 - ε, 4 - β, 5 - δ.

β) *νυκτός* - νυχτοφύλακας,
μακρῶν - μακρόστενος,
μόνον - μονοκατοικία,
πολύ - πολυάσχολος,
αὐτοί - αυτονομία.

B5. α. *τινά* - τισί(ν),
τὸ ἄστυ - τοῖς ἄστεσι(ν),
ἀρμοστήν - τοῖς ἀρμοσταῖς,
τὰς ναῦς - ταῖς ναυσί(ν),
τῶν Ἑλλήνων - τοῖς Ἑλλησι(ν).

β. *ἔπλει* - πλέοιμεν,
ἔφυγον - φεύγοιμεν,
ἐγένοντο - γιγνοίμεθα,
Καταλιπὼν - καταλείποιμεν,
πείσεσθαι - πάσχοιμεν.

- B6. α. ὑποσπόνδους:** επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου που αναφέρεται στους φρουρούς μέσω της μετοχής **ἀφέντες**
τῶν ἐπιτηδείων: γενική υποκειμενική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός στο **ἐνδειαν**
Σθενέλανον: αντικείμενο της μετοχής **Καταλιπών**
ἀφικομένης: επιρρηματική χρονική μετοχή, υποκείμενο της το ουσιαστικό **τῆς Παράλου** και άρα γενική απόλυτη μετοχή, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **ἐλέγετο**
ἀποίκους: κατηγορούμενο στο **Μηλίους** μέσω της μετοχής **ὄντας** που παράγεται από συνδετικό ρήμα
πάντα: ομοιόπτωτος ονοματικός κατηγορηματικός προσδιορισμός στο **τάλλα**
- β. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμψάκῃ κατεστήσατο:** δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, εισάγεται με το χρονικό σύνδεσμο **Ἐπεὶ** και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **ἔπλει**.
εἴ τινα που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον: δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση, εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **εἴ** και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της υπόθεσης/προϋπόθεσης στο ρήμα **ἀπέπεμπεν**.
- B7. 1-γ, 2-β, 3-γ, 4-β, 5-γ.**